

**Jung, Freud és egy újonnan
felfedezett 1909-es levél a Poltergeist-témáról
(1963)***

*Fodor Nándor***

Személyes büszkeséggel és elégedettséggel tölt el, hogy beszámolhatok egy hosszú és rendkívül érzelmes levél felfedezéséről, amelyet Freud írt Jungnak azután, hogy Jung bemutatta a fantasztikus „Poltergeist” jelenséget Freud dolgozószobájában 1909. március 25-én.

E levél szinte hihetetlen tartalma lehet az oka annak, hogy Ernest Jones Freud-életrajzában néhány, csupán futó megjegyzéssel siklik át felette.

Köszönettel tartozom Ernest L. Freudnak, hogy a Sigmund Freud Copyrights Ltd. nevében engedélyezte e figyelemre méltó levél teljes megjelentetését. – F. N.

Mikor negyed évszázaddal ezelőtt válaszúthoz érkeztem, Freud mentett meg egy szégyenletes helyzettől. Kollégáim kifogásolták, hogy pszichoanalitikus elveket alkalmazok a parapszichológiai kutatásban és lemondattak a londoni Pszichikus Kutatás Nemzetközi Intézetének kutatási igazgatói posztjáról.

A Thornton Heath-i kopogó szellem kevert ebbe a bajba. Ahogy azt már néhány évvel ezelőtt leírtam¹, Freud beleegyezett, hogy elolvassa a kutatásomról szóló kéziratomat és nagylelkű szavakkal méltatta azt. Mindez azzal a közvetlen hatással járt, hogy elhallgattatta az ellenségeimet, és igazolta azt a döntésem, hogy a parapszichológiát a pszichoanalízisre cseréltem.

* A fordítás alapjául szolgált: Nandor Fodor (1963): Jung, Freud, and a Newly-Discovered Letter of 1909 on the Poltergeist Theme. *The Psychoanalytic Review*, 50B: 119-128. A szövegletes zárójelkben lévő jegyzetek a jelen fordítás szerkesztőjétől származnak.

** Fodor Nándor (született 1895. május 13., Beregszász – elhunyt 1964. május 17., New York) magyar származású, angol és amerikai pszichikus kutató, pszichoanalitikus, író és újságíró, a Poltergeist-jelenség, a kísértetjárta házak és más paranormális jelenségek vezető kutatója. Pszichoanalitikusként elsősorban a prenatális fejlődéssel és az álomelemzéssel foglalkozott, hírnevét azonban elsősorban fő művének az *Encyclopedia of Psychic Science* [Pszichikus tudomány enciklopédiája] című könyvének köszönheti.

¹ Nándor Fodor: Freud and the Poltergeist. In: *Psychoanalysis*, Vol. II, No. 4, 1955-56.

Egy ideig ismeretlenek voltak számomra a motívumok, amelyek arra készítették az akkor már ágyban fekvő Freudot, hogy elolvassa bonyolult kéziratomat. Deus ex machina volt számomra és kérdés nélkül elfogadtam, hogy csodálatos módon belépett az életembe. Nem volt okom arra gyanakodni, hogy a Poltergeist bármilyen személyes jelentéssel bírna Freud számára. Csak 1957-ben, mikor megjelent Ernest Jones Freud-életrajzának harmadik kötete, csak akkor fedeztem fel álmélkodva, hogy a Poltergeist szó egy rejtélyt idéz fel Freud korábbi életéből. Úgy gondoltam, hogy ez lehetett az oka annak, hogy Jones, saját fordításában, megjelentette Freud nekem szóló levelét². A rejtély egy Freud és Jung között megtörtént eseménnyel volt kapcsolatos, amelyről Jones a következőképpen számolt be³:

1909. március 25-én, egyik első látogatása során Jung megdöbbenő tapasztalati szórakoztatta Freudot, és bemutatta Poltergeist-képességét azáltal, hogy különböző zajokat idézett elő a bútorokon. Freud bevallotta, hogy nagy hatást gyakorolt rá a jelenség és megpróbálta utánozni azokat Jung távozása után. Azt találta azonban, hogy nyilvánvaló fizikai okoknál fogva semmilyen hangot sem tud előidézni, és megállapította, hogy hiszékenysége eltűnt Jung személyiségének varázsával. Egyúttal levelet is írt barátjának, hogy figyelmeztesse, ne vesztse el a fejét az ügyben.

Freud valójában nem azonnal írt. Pontosan három hétbe telt neki, hogy visszanyerje higgadtságát. Jones, az okkult iránti személyes előítéletei okán, olyan fölényesen próbálta meg kétségbe vonni és semmibe venni e figyelemre méltó történetet, ahogyan csak tudta. Mivel Freud nem tudta, mit tegyen saját zavarával, megengedte magának, hogy növekedjen szkepticizmusa a napok múlásával, és Jonest követte. Mikor néhány évvel később Jung Freud jóváhagyását kérte, hogy (Ferenczivel együtt) felfedezzék a miszticizmus területét, Freud a következőket írta Ferenczinek (1911. május 11.)⁴:

Úgy látom, egyikőjüket sem lehet visszatartani. Legalább egymással összhangban járjanak el – veszélyes expedíciók ezek, és ide nem tudom követni Önöket.

² Jones, E.: *The Life and Work of Sigmund Freud*, Vol. III. 396. Jones a saját fordítását használja. A *Psychoanalysis*-ben megjelent fordítás Theodore Reiké. Ernest Jones hibásan a *Haunted People, The Story of the Poltergeist Down the Centuries* című könyvet idézi. Ez egy korábbi írás. A szóban forgó kézirat címe *On the Trail of the Poltergeist* (Citadel Press, New York, 1958).

³ Jones, E.: *The Life and Work of Sigmund Freud*, Vol. III. 383-84.

⁴ Idézi E. Jones: *The Life and Work of Sigmund Freud*, Vol. III. p. 387. [A teljes levelet lásd magyarul, in: *Sigmund Freud – Ferenczi Sándor Levelezés. I/1. kötet (1908–1911)*. Szerk.: E. Brabant, E. Falzeder, P. Giampieri-Deutsch, A. Haynal. A magyar kiadást s. a. r. és szerk.: Erős Ferenc és Kovács Anna. Budapest: Thalassa Alapítvány – Pólya Kiadó, 2000, 399.]

Könnyű kitalálni, hogy a megdöbbenő tapasztalatok, amelyekről Jung számolt be Freudnak, a pszichikus jelenségekkel kapcsolatos kalandjait érintették. A levél, melyben Freud azt javasolta Jungnak, hogy „ne veszítse el a fejét”, zárba ejtő volt Jones számára. Ebben ugyanis Freud túllépett egy határt, és – a későbbi események fényében – kínos helyzetbe hozta magát. Ez a levél és annak az eseménynek a teljes története, mely nyomán megszületett, nem volt ismert egészen az *Atlantic Monthly* múlt novemberi számáig. Ebben, Jung posztumusz *Emlékek, álmok, gondolatok* című művének egy előzetesen kiadott fejezetével együtt jelent meg a levél.⁵

Ahogy Jung titkára, Aniela Jaffé idézi⁶, Jung a következőképpen számolt be a Freudnál történt emlékezetes látogatásáról:

Nagyon érdekelték Freud nézetei a prekognícióról és általában a parapszichológiáról. Amikor 1909-ben ellátogattam hozzá Bécsbe, megkérdeztem, miként vélekedik róla. Materialista előítéletéből kiindulva az egész kérdéskomplexumot elutasította mint esztelenséget, és közben oly mértékben felszínes pozitívizmusomra hivatkozott, hogy nehezemre esett viszonylag biggadtan válaszolni. Még jó egynehány év telt el, míg Freud felismerte, hogy mennyire komoly dolog a parapszichológia, és mennyire valóságosak az „okkult” jelenségek.

Mialatt Freud az érveit sorolta, sajátos érzésem támadt. Mintha a rekeszizmom vasból volna és átizzana – izzó rekeszizom boltozattá válna. Ebben a pillanatban akkora robaj tört fel a közvetlenül mellettünk álló könyvszekrény felől, hogy mindketten szörnyen megijedtünk. Azt hittük, ránkomlik a szekrény. Hajszájra úgy hangzott.

– Ez az úgynevezett katalitikus extreriorizációs jelenség – mondtam Freudnak.

– Ugyan – válaszolta erre –, ez maga a megtestesült téboly!

– Szó sincs róla – feleltem –, téved, professzor úr. És annak bizonyítására, hogy igazam van, előre megjósolom: hamarosan ugyanilyen robajt fogunk hallani! – És csakugyan: alighogy szavaimat kimondtam, felhangzott a szekrényben ugyanaz a robaj!

Ma sem tudom, honnan vettem ezt a biztonságot. De teljes bizonyossággal tudtam, hogy a csattanás meg fog ismétlődni. Freud csak bámult rám döbbenet. Nem tudom, mit gondolt vagy mit nézett! Ez az élmény mindenesetre felébresztette bizalmatlanságát irántam, én pedig úgy éreztem, hogy megbántottam valamivel. De erről soha többé nem beszéltem vele.

⁵ C. G. Jung: *Memories, Dreams and Reflections*. Pantheon Books, New York, 1963.

⁶ *The Atlantic*, Nov. 1962, pp. 51-52. Idézve a Pantheon Books kiadójának a szerzőhöz (F.N.) 1963. március 7-ei engedélyével. [Idézet a magyar kiadásból: C. G. Jung: *Emlékek, álmok, gondolatok*. Budapest: Európa Kiadó, 1987, 193-194.]

Freud Junghoz szóló újonnan felfedezett levele

Ez egy nagyon különleges mese. Mielőtt elmondanánk fel kell tárnunk a másik részét a titoknak, amelyről az *Atlantic*-ban megjelent cikk szigorúan hallgatott. Erre az a levél világít rá, amelyet Freud írt Jungnak. Íme a teljes szöveg⁷:

Vienna IX, Berggasse 19 / April 16, 1909

Kedves Barátom,

Figyelemre méltó, hogy azon az estén, amikor formálisan örökbe fogadtam mint legidősebb fiamat, utódommá és koronaherceggé szentelve – *in partibus infidelium* – akkor és ott meg kellett fosztania atyái méltóságomtól. Úgy tűnik számomra, hogy e megfosztás éppen annyi örömet okozott Önnek, mint a személyébe való beruházás nekem. Most félek, hogy ismét vissza kell lépnem az apa szerepébe Önnel szemben azzal, hogy feltárom nézeteimet a Poltergeist jelenségről. Ezt azért kell megtennem, mert az én elképzeléseim különböznek attól, amit Ön szeretne gondolni.

Nem tagadom, hogy az észrevételei és a kísérlete erőteljes hatást gyakoroltak rám. A távozása után úgy döntöttem, hogy néhány megfigyelést teszek, és a következő eredményekhez jutottam. Az utcai szobámban folyamatos recsegő hangok vannak, amelyek nyilvánvaló oka, hogy a két nehéz egyiptomi táblám ránehezedik a könyvespolc tölgyfadeszkájára. A második szobában, ahol a nagy robajt hallottuk, az efféle zajok nagyon ritkák. Először hajlottam valami jelentőséget tulajdonítani annak, hogy a hangot oly gyakran hallottuk, amikor itt volt, és soha többé a távozása után. De azóta újra és újra megtörtént, ám sosem a gondolataimmal összefüggésben, és sosem akkor, amikor Önön vagy különleges problémáján tűnődtem. (Most sem, teszem hozzá.) A jelenség lassan elvesztette jelentőségét számomra, és valami másra irányította figyelmemet. A hiszékenységem, vagy legalábbis az igyekezetem, hogy higgyek, eltűnt személyes jelenlétének varázsával; még egyszer, különböző belső okoknál fogva, teljesen valószínűtlennek tűnik számomra,

⁷ Ernest L. Freud egy 1963. március 3-án kelt személyes levelében közölt engedélyével; köszönet a Pantheon Books-nak az 1963. március 12-ei kefelenyomatért.

hogy bármi ilyesmi előfordulhat. A bútor lélektelenül és halottan fekszik előttem, mint ahogy a költő előtt a természet a görög istenek távozása után, némán és istentelenül.

Ezért újra magamra öltöm szarukeretes atyai szemüvegemet és figyelmeztetem kedves fiamat, hogy ne veszítse el a fejét. Inkább ne értsen meg valamit, semmint hogy oly nagy áldozatokat hozzon a megértésért. Bölcs szürke fürtjeimet is megrázom a pszicho-szintézis kérdése felett, és azt gondolom: Nos, ilyenek a fiatal népek; csak akkor élvezik igazán a dolgokat, ha nem kell magukkal vonzolniuk minket oda, ahová gyenge lélegzetünk és fáradt lábunk nem tudja követni őket.

Most kihasználom az éveim adta előnyöket és beszámolok önnek még egy dologról égen és földön, amit nem lehet felfogni. Néhány évvel ezelőtt a fejembe vettem, hogy 61 és 62 éves korom között fogok meghalni, ami abban az időben még kellemesen távolinak tűnt. (Ma csak nyolc év van hátra.) Röviddel ezután Görögországba utaztam a bátyámmal, és tökéletesen kísérteties volt látni, ahogyan a 61-es vagy a 60-as szám az 1-essel és a 2-essel összefüggésben állandóan felbukkant mindenben, aminek száma volt, különösen a járműveken. Lelkiismeretesen lejegyeztem ezek az alkalmakat. Mire megérkeztünk Athénba, depressziós lettem. A szállodánkban megkaptuk a szobáinkat a második emeleten, és azt reméltem, fellelegezhetek – legalább nem lehetett esélye a 61-es számnak. Ám kiderült, hogy a 31-es szobát kaptam meg (amit végzetes módon a 61-62 feleként értelmeztem). Ez a körmönfont és okos megoldás még jobban üldözött, mint az első.

Attól a naptól kezdve egészen a közelmúltig hű maradt hozzám a 31-es szám, a 2-es pedig túl gyakran társult hozzá. De mióta pszichés rendszeremben vannak olyan területek, amelyeken belül pusztán tudásra sóvárgok és egyáltalán nem vagyok babonás, megpróbáltam elemezni ezt a meggyőződésemet. A következőre jutottam. Az egész 1899-ben kezdődött. Két esemény esett egybe akkor. Az első az *Álomfejtés* című írásom megszületése volt (amit, mint tudja, 1900-ra előre dátumoztak); a második, hogy új telefonszámot kaptam, ami mind a mai napig megvan: 14362. Könnyű megtalálni a kapcsolatot e két esemény között: 1899-ben, amikor az *Álomfejtést* írtam, 43 éves voltam. Mi lehetne nyilvánvalóbb annál, hogy a telefonszámom többi eleme az életem végét jelöli, tehát a 61-et vagy a 62-t? Hirtelen rendszer jelent meg ebben az örületben. A babona,

hogy 61 és 62 éves korom között fogok meghalni, azonossá vált azzal a meggyőződéssel, hogy az álmokról szóló könyvvel beteljesíttem életművem, már nincs mit mondani, és békében meghalhatok. El fogja ismerni, hogy ez után az analízis után már nem tűnik értelmetlennek az elképzelésem. Mellesleg Wilhelm Fliess hatása is szerepet játszik ebben; a babona abból az évből származik, amikor ellenem fordult.

Íme még egy eset, amiből megbizonyosodhat miszticizmusom specifikusan zsidó karakteréről. Eltekintve ettől, csak azt akarom mondani, hogy az olyan kalandok, mint az enyéme a 62-es számmal, két dologgal magyarázhatóak. Az egyik a tudattalan rendkívül felfokozott élénksége, aminek eredményeképpen Faust is minden nőben Helent látta. A második a „véletlen események tagadhatatlan együttállása”, ami ugyanazon szerepet játssza a téveszmék létrejöttében, mint a szomatikus együttműködés a hisztériás tünetekben vagy a nyelvi együttműködés a szójátékokban.

Ezért örömmel nézek elébe, hogy többet halljak a kísértet-komplexusról való vizsgálódásairól; az érdeklődésem egy kedves téveszme iránti érdeklődés, amelyet én magam nem osztok.

Szívből jövő üdvözetem Önnek, feleségének és gyermekeinek,
tiszteléttel, Freud

Jung mint a pszichikus jelenségek médiuma

A levél patetikus. Igen jól illusztrálja, hogy Freudot milyen mélyen érinthette, mikor három évvel később Jung szakított vele. Számottevő eltérésekre is rámutat Freud és Jung beszámolóí között az 1909. március 25-ei eseményeket illetően.

Abban a három hétben, ami Freud levelének megírása előtt telt el, a pesszimizmus elvégezte a leértékelés munkáját. Mindazonáltal Freud javára írható, hogy beszámolója dátumozott, így objektívebbnek tekinthető, mint Jung visszaemlékezése, amit nem örökített meg rögtön papíron, így feltehetően átszínezett látható nárcizmusa. Ám a visszaemlékezés problémája csak egy része e borzongató történetnek. Jung testileg és lelkileg is bevonódott. Emlékezete szerint megjósolta a második robajt, és szomatikus válaszát jelöli meg magyarázatként. Az utóbbit nem tárta Freud elé, aki mint neurológus feltehetően erősen érdeklődött volna ez iránt, mivel az megnyitotta volna annak lehetőségét, hogy Jung varázslatos demonstrációját az abnormális fiziológia terminusaiban értelmezze. De pontosan a helyzet ezen aspektusa az, amitől jó

oka volt Jungnak visszariadni. Beszámolni testi reakciójáról Freudnak azonos lett volna annak bevallásával, hogy patológiás szervezettel bír, amely nem különbözik a spiritizmus úgynevezett fizikai médiumainak szervezetétől.

Jung nem színlelte a Poltergeist jelenséget (Freud, és őt követve Jones, rossz szót használt). Telekinetikus jelenséget mutatott be, az úgynevezett P. K.* (pszichokinetikus) erőt, amit Rhine kockadobásos kísérleteiben⁸ a Duke Egyetemen demonstrált. Rhine e kísérletek nyomán azt feltételezte, hogy a távolbahatásban a biológiai energia ismeretlen módon való felhasználása történik meg.

Még többet árul el az esetről J. B. Rhine *The Reach of the Mind*⁸ című könyvének következő részlete (i.m. 89-90.):

Amikor elkezdtünk kísérletezni a pszichokinézissel, levelezésben álltam egy világhírű pszichiáterrel, aki az otthonában előálló furcsa fizikai jelenségekről számolt be. E jelenségek idején éppen azt tervezte, hogy vizsgálat alá von egy tőle néhány mérföldre lévő médiumot. A szokatlan megnyilvánulások egyike egy nagyon régi, jól kikészített asztallap széthasadása volt, amit pisztolyszerű durranás kísért. Senki sem volt az asztal közelében a széthasadás idején, és semmilyen módon nem volt magyarázható a furcsa történet. Mindazonáltal a fa is széthasadhat természetes okoknál fogva. Valóban szokatlan, de nem lehetetlen. De amikor azt olvastam a pszichiáter levelében, hogy egy régi, acélpengéjű kés szintén darabokra esett szét ugyanabban az időben, hasonló robbanásszerű dörejjel kísérve, őszintén zavarba jöttem. Van egy fényképem a késről, amelyen világosan látszik, hogy a penge négy részre tört. A mai ismereteim szerint a jelenség még mindig megmagyarázhatatlan. A pszichiáter e történéseket a pszichokinézis eseteinek tekinti, amelyek valamilyen módon összefüggésben álltak a médiummal, noha maga sem tudja, hogyan jött létre a hatás.

A világhírű pszichiáter nem lehet más, mint Jung. Nagyon valószínű, hogy Rhine azért tartózkodott attól, hogy név szerint utaljon rá, mert levelezésük ekkor bizalmas volt. Oeri azonban kifecsegte a titkot, Aniela Jaffé pedig nyomatékosította azt Oeri állításainak megjelentetésével. Oeri beszámolója szerint a jelenségek akkor ütötték fel fejüket, mikor Jung doktori disszertációját írta. Ez ellentmond Rhine idézetének, miszerint a szokatlan események akkor kezdődtek „mikor éppen azt tervezte, hogy vizsgálat alá von egy tőle

* A pszichokinézissel való azonosítás nem önkényes. Oeri feltárása megkérdőjelezhető, mivel Jung jóváhagyása nélkül történt. [E jegyzet az eredetiben az írás végén található. (A szerk.)]

⁸ Rhine, J. B.: *The Reach of the Mind*. William Sloan Associates, New York, 1957. 89-90. A szerző engedélyével idézve.

néhány mérföldre lévő médiumot”. Jung vizsgálata akkor fejeződött be, mikor megírta doktori disszertációját. Az ellentmondásnak azonban nincs nagy jelentősége. Fontosabb az a tény, hogy a jelenség Jung fejében összekapcsolódott a médiummal és a médiumi képességekkel.

Vajon azt jelenti-e ez, hogy Jung médium lett volna? A jungi iskola képviselői igen rossz néven vennék ezt a minősítést – és helyesen tennék. Jung ugyanis nem próbált közvetíteni az élők és a holtak között. Mindig óvatos volt a halál utáni élet lehetőségével kapcsolatban. Szigorúan elválasztotta a pszichikus jelenségek és a halál utáni élet problémáját.

Mindazonáltal, a sötét szeánsz-szoba, a résztvevők csodavárása és az ezzel járó pszichológiai problémák ismerősek voltak számára. Eufemizmus lenne Jungot nem médiumnak, hanem parafenoménnek nevezni. Aniela Jaffé beszámolt Jung médiumi képességeinek minden adalékáról.⁹ Eszerint Jung nagyapja, nagyanyja és édesanyja egyaránt kísértetlátók voltak, akik körül rengeteg spiritiszta jelenség történt. Édesanyja, Emilie hátrahagyott egy könyvet pszichikus élményeiről. Eszerint kislánként meg kellett védenie Jung nagyapját, Samuel Preiswerket (1799–1871), a bázeli református gyülekezet vezetőjét attól, hogy a kísértetek megzavarják, míg ő imáit írta. Jung édesapja mint evangélikus lelkész egy további vallásos komponenst tett hozzá pszichikus örökségéhez. Jung nem csupán korán megismerkedett a spiritiszta irodalommal, de kedvenc témája is volt a barátaival. 1899-ben egy spiritiszta médiumról írta doktori disszertációját.¹⁰ Ez klasszikusnak számít az asztaltáncoltatás irodalmában, és a tudatlan „autonóm komplexusainak”, valamint a tudatos események tudattalan kompenzációjának első megfogalmazása. Ám Jung nagyon ügyelt arra, hogy titokban tartsa orvostársai előtt (noha Bleuler maga végig tudta), hogy a 15 és fél éves médium, akinek a szeánszain részt vett, saját unokatestvére. Mint Freud esetében később, ekkor is félt, hogy örökletes terheltséggel vádolják majd.

Albert Oeri fedte fel az unokatestvér kilétét, tanítványa és barátja, a svájci parlament későbbi tagja és a *Basler Nachrichten* szerkesztője. Oeri¹¹ arról is beszámol, hogy miközben Jung disszertációját írta, két okkult jelenség is történt megözvegyült édesanyjával és nővérével megosztott otthonában:

Az első alkalommal egy családi bútor, egy nehéz dió asztal hasadt szét nagy robajjal. A második alkalommal egy fiókban tárolt kenyérvágókés – megmagya-

⁹ [A. Jaffé: C. G. Jung und die Parapsychologie] *Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie*, Vol. VI., No. 1, 1960; angol fordításban a *Tomorrow* magazinban, 1961/4.

¹⁰ On the Psychology and Pathology of So-Galled Occult Phenomena, *Psychiatric Studies*, Vol. I., The Collected Works of Jung, Pantheon Books, 1957.

¹¹ *Tomorrow*, 9.

rázhatatlan módon – nagy csattanással négy részre hasadt. Jung és édesanyja mindkét esetben jelen voltak. A kés négy része ma is a birtokában van.

Ugyan lehetséges, hogy e két alkalommal Jung édesanyja szolgáltatta a „pszichikus elemet”, Jung Freud dolgozószobájában bemutatott demonstrációja után nem kételkedhetünk abban sem, hogy ő maga is ijesztő erővel bírt. Ezért van okunk feltenni a fantasztikus kérdést: vajon ugyanezen erők voltak-e felelősek azért a két esetért is, amelyek során Freud Jung jelenlétében elájult?

Az első Brémában¹² történt 1909-ben, röviddel a Freud dolgozószobájában történt drámai performansz után, a második Münchenben¹³ 1912. november 24-én. Mindkét esetben vitára került sor, amelyben Jung veszített. Brémában Freud és Ferenczi tapintatlan módon vájkáltak Jung magánéletében. Jung antialkoholista volt, de Freud és Ferenczi nem fogadták ezt el, és rávették, hogy borozzon velük. Ennek, ahogy arról Jones beszámol, súlyos következményei lettek Jung és Bleuler kapcsolatára nézve. Vajon mondhatjuk-e azt, hogy Jung tudattalan pszichikus agresszióval válaszolt? Csak annyit tudunk biztosan, hogy Freud hirtelen öntudatlanul esett össze. A müncheni eset hasonló volt. Freud azzal vádolta Jungot, hogy a halálát kívánja. Jung tagadta a vádat, és Freud hirtelen újra összeesett.

Tudjuk, hogy amikor a vitának vége van, veszekedés következik. Tekintetbe véve a tudattalan kompenzációs törvényét, melyet doktori értekezésében fejtett ki, vajon lehetséges-e, hogy pszichikus győzelemmel kompenzálta verbális kudarcát? A halálöszton viszonylag ártalmatlan egy átlagemberben. De Jung nem volt átlagos és pszichésen sem volt kiegyensúlyozott. Egy időzített bomba volt. Oeri története az otthonában négy részre hasadt késről riasztó lehetőségeiről árulkodott.

Noha tagadta, hogy Freud halálát kívánta volna, később eltűnődött ezen egy álma után, melyről az *Atlantic*-ban¹⁴ számolt be. Ebben „dívatja múlttá” tette Freudot azzal, hogy szellemként látta. Freud iránti ellenségeségéről egy másik visszaemlékezéséből is megbizonyosodhatunk. Ahogy az *Atlantic*-ban¹⁵ szerepel, Freud dogmává tette a szexualitás elméletét, és 1910-ben arra kérte Jungot, bátyaként tartsa meg azt „az okkultizmus fekete szennyáradatával szemben”. Ezzel nem értett egyet Jung. De mivel növekvő ellenségeségét titokban tartotta, mire eljött a Freuddal való szakítás ideje, megfelelő mennyiségű bűntudat gyűlt össze benne.

¹² Jones, Vol. II. 146.

¹³ Jones, Vol. I. 317.

¹⁴ *The Atlantic*, November, 1962, 53.

¹⁵ *The Atlantic*, November, 1962, 50.

Első könyvében, mely a szakítás után született, a *Tudattalan pszichológiájában*¹⁶, Jung megpróbált kesztyűs kézzel bánni Freuddal. A Beatrice Hinkle-től származó bevezető meglepően mentegetőző módon tárgyalja az ödipális helyzetet. A könyvben Jung kitér Anatole France *Jardin d'épiqueure*-ében szereplő Oegger abbé Júdással való kényszeres megszállottságára: vajon valóban örök kárhozatra ítéltetett vagy Isten végül megbocsájtott neki? Miután természetfeletti élményben volt része, kiment a világba Isten halhatatlan kegyelméről prédikálni azoknak, akik elárulták a hősüket. Itt következik a kinyilatkoztatás, mely a jámbor abbét egy idő után elválasztotta a katolikus egyháztól és swedenborgiánussá tette. Jung a következőket mondja:

„Szívünk mélyén mindannyian a hős halálát kívánjuk.” Így folytatja: „Júdás volt az, aki elárulta az Urát. Ehhez először meg kellett bizonyosodnia az isteni kegyelemről, hogy békében lehessen Júdás... Vajon mit válaszolt volna Oegger, ha bizalmasan megsúgják neki, hogy ő maga is Júdás szerepére készült?”¹⁷

Ugyanígy feltehetjük a kérdést: mit válaszolna Jung, ha azt mondanánk neki, hogy azóta Júdás szerepére készült, mióta Freud visszautasította, hogy osztozzon parapszichológiai hitében?

Gyimesi Júlia fordítása

¹⁶ Dodd, Mead & Co., New York, 1916. [*Wandlungen und Symbole der Libido* címmel 1912-ben, az angol kiadás *Psychology of the Unconscious* címmel 1916-ban jelent meg.]

¹⁷ Dodd, Mead & Co., New York, 1916, 37-41.